Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

31.10.2019
Lausunto

VN/6475/2019

Asia: ***HE 29/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020 ja VNS 2/2019 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2020–2023***

Teema: ***Aluekehittämisen kansalliset määrärahat sekä EU:n alue- ja rakennepolitiikan määrärahat valtion talousarviossa vuonna 2020 ja julkisen talouden suunnitelmassa 2020 - 2023***

Työ- ja elinkeinoministeriö kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausuntonsa aluekehittämisen kansallisista määrärahoista sekä EU:n alue- ja rakennepolitiikan määrärahoista työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla vuoden 2020 talousarvioehdotuksessa ja julkisen talouden suunnitelmassa 2020-2023.

ALUEKEHITTÄMISEN KANSALLINEN MÄÄRÄRAHA

Edellisellä hallituskaudella vuosina 2016-2018 kansalliseen aluekehittämiseen on ollut käytettävissä Alueellisten innovaatioiden ja kokeilujen käynnistäminen (AIKO) –määrärahaa yhteensä 30 milj. euroa. AIKO-toimenpiteellä tuettiin ennakoidun rakennemuutoksen toteutumista maakunnissa sekä toteutettiin valtion ja kaupunkiseutujen, kasvuvyöhykkeiden ja temaattisten verkostojen kasvusopimuksia. Kasvusopimusten tavoitteena oli elinkeinoelämän kasvun ja kilpailukyvyn vahvistaminen. Ennakoidun rakennemuutoksen (ERM) toimilla vauhditettiin alueiden rakennemuutosta, toteutettiin nopeita ja kokeiluluonteisia uusia toimenpiteitä sekä vahvistettiin kykyä sopeutua elinkeinorakenteen muutoksiin. Vuoden 2019 3 milj. euron määräraha kohdennettiin seutukaupunkien osaavan työvoiman saatavuutta edistäviin hankkeisiin.

Vuoden 2020 talousarvioehdotuksessa kansallisen aluekehittämisen määrärahoille on uusi Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen –momentti (32.30.40). Osana hallituksen kertaluonteisia tulevaisuusinvestointeja momentille suunnataan yhteensä 20 milj. euroa v. 2020 ja 10 milj. euroa v. 2021. Tästä määrärahasta kohdistuu hallitusohjelman linjausten mukaisesti sopimusperusteiseen yhteistyöhön 15 milj. euroa vuonna 2020 ja 5 milj. euroa vuonna 2021 sekä alueiden omaehtoisen kehittämisen tukemiseen 5 milj. euroa vuosina 2020 ja 2021.

Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukemisen määrärahalla toimeenpannaan hallitusohjelmaa ja valtioneuvoston aluekehittämispäätöstä, joka valmistellaan vuoden 2019 loppuun mennessä. Poikkihallinnollisesti valmisteltavassa päätöksessä määritellään aluekehittämisen temaattiset painopisteet hallituskaudelle ja luodaan tavoitetilaa alueiden kehitykselle myös pidemmällä aikajänteellä. Aluekehittämispäätös ohjaa ja sovittaa yhteen aluekehittämisen toimia eri hallinnonaloilla. Maakuntien liittojen tulee huomioida päätöksen painopisteet maakuntaohjelmissa ja kohdentaa rahoitusta niiden mukaisesti.

Aluekehittämispäätöksen yhteydessä täsmennetään aluekehittämisen toimintamallia, joka tulee olemaan nykyistä vuorovaikutteisempi. Kumppanuutta tiivistetään sekä eri hallinnonalojen kesken, valtion ja maakuntien välillä ja maakunnissa. Lisäksi toimintamalli kannustaa alueiden väliseen, temaattiseen yhteistyöhön.

Sopimusperusteisen yhteistyön rahoituksen käyttökohteita ovat äkillisten ja positiivisten rakennemuutostilanteiden hallinta ja ennakointi, kaupunkipolitiikan toimeenpano (seutukaupunkiohjelma ja kaupunkistrategia, ekosysteemien kehittäminen) sekä aluekehittämisen verkostoyhteistyö. Omaehtoisen kehittämisen määrärahaa maakuntien liitot voivat kohdentaa maakuntaohjelmien ja aluekehittämispäätöksen toimeenpanoon.

Tuoreiden väestöennusteiden perusteella kaupungistumisen odotetaan lähivuosina jatkuvan. Mahdollisuudet vaikuttaa väestökehitykseen aluekehittämisen toimin ovat rajalliset, jolloin entistä keskeisempää on tunnistaa erilaisten alueiden tilanne ja kohdentaa ja räätälöidä toimia paikkaperustaisesti.

Talent Hub –toiminta

Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen -momentille on lisäksi varattu Talent Hub –toimintaan käytettävä määräraha, joka on 1 milj. euroa vuonna 2020. Määräraha nousee 2 milj. euroon vuonna 2021 ja edelleen 3 milj. euroon vuosina 2022 ja 2023.

Hallituksen tavoitteena on lisätä osaajien työperäistä maahanmuuttoa. Osana Talent Boost -ohjelmaa muodostetaan koordinoidut kansainvälisten osaajien houkutteluun ja kiinnittämiseen sekä kv. osaajien ja yritysten yhteen saattamiseen tähtäävät palvelumallit suurimmille korkeakoulupaikkakunnille. Näitä palvelumalleja kutsutaan työnimellä ’Talent Hub’.

Rahoitus suunnataan erityisesti Talent Hub -toiminnan vakiinnuttamisen edistämiseen suurimmilla korkeakoulupaikkakunnilla. Talent Hub -toiminta lähtee alueen ja sen yritysten tarpeista. Talent Hubit toimivat ns. yhtenä luukkuna, jonka kautta yritykset ja kv. osaajat saavat tiedon kaikista alueen kv. osaajiin liittyvistä palveluista tuottivat niitä sitten kaupungit, TE-palvelut, korkeakoulut, viranomaiset, kehitysyhtiöt, kauppakamarit, yrittäjäjärjestöt, innovaatioalustat, yhdistykset, kehittämishankkeet tai yksityiset palveluntarjoajat. Talent Hub -malli tarjoaa systemaattisen tavan kytkeä eri kehittämishankkeet ja kv. osaajiin liittyvät työkalut alueen kv. osaajatyön ekosysteemiin.

Talent Hub -kehittäminen on käynnistynyt pääkaupunkiseudulla, Turussa, Tampereella, Pohjanmaalla, Joensuussa ja Oulussa. Lappeenrannassa, Jyväskylässä, Seinäjoella ja Kuopiossa on ryhdytty kokoamaan toimijaverkostoa, ja useat muut kaupungit ovat käynnistäneet alueella keskustelun aiheesta.

EU:N ALUE- JA RAKENNEPOLITIIKAN MÄÄRÄRAHAT

32.30.64 EU:n rakennerahastojen ja valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-, ulkorajayhteistyö- ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin (arviomääräraha)

Ohjelmakauden 2014–2020 vuodelle 2020 alun perin varatut myöntämisvaltuudet (331,120 milj. euroa) on budjetoitu jo vuonna 2019 ohjelmakauden täysimääräisen toteutumisen varmistamiseksi. Vuodelle 2020 ei budjetoida lainkaan uusia myöntämisvaltuuksia. Vuonna 2019 käyttämättä jääneistä myöntämisvaltuuksista voi tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2020. Ohjelmakauden 2014–2020 valtuuksista on syyskuun 2019 lopussa sidottu yhteensä noin 68 %.

Valtuuden käytöstä aiheutuviin maksatuksiin käytettävää määrärahaa on vuonna 2020 yhteensä 8,279 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2019. Määrärahan nousu 410 milj. euroon johtuu pääasiassa ohjelmakauden maksatusjakauman painotuksesta ohjelmakauden puolenvälin jälkeisiin vuosiin sekä alun perin vuodelle 2020 varatun valtuuden vuodelle 2019 ajoittuvan budjetoinnin aikaistuksen vaikutuksesta. Hankkeiden maksatukset jatkuvat vuoteen 2023 asti.

Vuoden 2018 valtuutta jäi käyttämättä 415 milj. euroa ja arviomäärärahaa 62 milj. euroa. Vuodelta 2019 käyttämättä jäänyt valtuus käytetään vuonna 2020 ohjelmakauden 2014–2020 ohjelmien (Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 Suomen rakennerahasto-ohjelma, Eurooppalaisen alueellisen yhteistyön (EAY) -ohjelmat, EU:n ulkorajayhteistyö (ENI CBC) -ohjelmat sekä Vähävaraisten avun toimenpideohjelma 2014–2020) toteuttamiseen.

Rakennerahasto-ohjelman viimeisinä toteutusvuosina tarkistetaan toiminnan sisällöllistä suuntaamista ja painotuksia sekä tarvittaessa esitetään ohjelmanmuutoksia Euroopan komissiolle.

Seuraava rakennerahastokausi ajoittuu vuosille 2021–2027. Euroopan komissio antoi esityksensä seuraavaksi monivuotiseksi rahoituskehykseksi sekä myös tulevan koheesiopolitiikan lainsäädäntöehdotukset touko-kesäkuun vaihteessa 2018. Tulevan ohjelmakauden 2021–2027 valmistelu käynnistyi syksyllä 2018 työ- ja elinkeinoministeriön johdolla yhteistyössä keskeisten ministeriöiden ja aluetason viranomaisten kanssa. Komission esityksessä Suomen saanto olisi 100 miljoonaa euroa enemmän kuin ohjelmakaudella 2014–2020. Rahoitus tarkentuu myöhemmässä vaiheessa.

Toistaiseksi seuraavan ohjelmakauden kehystiedot julkisen talouden suunnitelmassa 2020–2023 ovat alustavia arvioita, jotka on laskettu kuluvan ohjelmakauden viimeisen vuoden 2020 ohjelmakehyksen pohjalta. Rahoituksen vuosikohtaiset osuudet sekä EU:n ja valtion rahoituksen osuudet päivitetään julkisen talouden suunnitelmaan Suomen rahoitusosuuden täsmennyttyä.